

Mellan två världar: En analys av amerikansvenska dialekten

Jurković, Mateja

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:178450>

Rights / Prava: [Attribution 4.0 International](#)/[Imenovanje 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-02**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

ZAGREBS UNIVERSITET
FILOSOFISKA FAKULTETEN
INSTITUTIONEN FÖR SKANDINAVISTIK

Mateja Jurković

Mellan två världar: En analys av amerikansvenska dialekten

Examensarbete

Handledare:

Ante Petrović

Zagreb, juli 2024

Innehållsförteckning:

1. Inledning	1
2. Om amerikansvenska	1
2.1. Historisk bakgrund	1
2.2. Språkutvecklingen	2
3. Kodväxling	3
4. Amerikasvenskans ordförråd	4
4.1. Överföring.....	5
4.2. Kopiering	6
5. Amerikasvenskans morfologi	7
5.1. Avledning.....	7
5.2. Böjning	8
6. Amerikasvenskans syntax	9
7. Engelskans påverkan: en transkriptionsanalys	11
8. Slutsats	12
9. Litteratur:.....	13

1. Inledning

När två språk kommer i kontakt med varandra, kommer förändringar att ske på det ena eller det andra språket. Vanligtvis är det svagare språket, som talas av ett mindre antal talare, det som antar vissa egenskaper av det mer populära språket (se Coulmas och Spolsky). Detta var vad som hände när en stor grupp svenskar flyttade till Amerika för första gången och de var tvungna att anpassa sig till den nya situation de befann sig i. Genom daglig exponering för det engelska språket började deras svenska förändras på de djupare språkliga nivåerna och en ny språkvariation skapades – den amerikansvenska dialekten. Hasselmo (1974) beskriver den som ”den svenska som talas – och som under drygt ett och ett kvarts sekel talats – i Amerika av svenska utvandrare och deras efterkommande” (5). Detta examensarbete kommer att analysera detta fenomen genom att visa den historiska bakgrunden och språkutvecklingen vid dialektens början och förklara vad som sker vid kontakten av två språk samt ge konkreta exempel på hur engelskan har påverkat svenskt ordförråd, morfologi och syntax i Amerika.

2. Om amerikansvenska

2.1. Historisk bakgrund

Under loppet av mindre än ett sekel, mellan 1851 och 1930, lämnade cirka 1,2 miljoner svenskar sitt hemland på jakt efter ett bättre liv (Karlstadt 1996: 30). Det utgjorde nästan en femtedel av Sveriges befolkning vid den tiden¹. Denna process kan anses som något slags urbanisering för många svenskar som flyttade från byar i Sveriges landsbygd till urbana miljöer som Chicago, Minneapolis och St. Paul (Karlstadt 1996: 30). Enligt Hasselmo (1974) når den svenskamerikanska befolkningen sitt maximum i 1930 när de utlandsfödda (första generationen) och de infödda (andra generationen) utgör ungefär 1,5% av den amerikanska befolkningen med 1.562.703 personer (13).

En av orsakerna till massmigrationen till Amerika kan anses vara ångmaskinens genombrott som gjorde det möjligt för ”resan över Atlanten” att vara ”effektivare, bekvämare och

¹ Enligt Institutet för språk och folkminnen (31-05-2024) <https://www.isof.se/lar-dig-mer/webbutställningar/halsningar-from-amerikat/emigrationen-till-amerika>

billigare”. Dessutom hade liberalismen också sitt genombrott vid den tiden, bland annat uppfattningen om ”den enskilda människans frihet”. En annan orsak var flera år av missväxt i Sverige vid slutet av 1860-talet i kombination med en snabbökande befolkning och ”konkurrens om arbetstillfällen och jord”. Lösningen på dessa problem för många var att åka till Amerika där industrier sökte arbetskraft och stater ville att folk skulle komma för att bo där². Enligt Hasselmo fick varje emigrant gratis 160 acre jord när de kom till Amerika och av alla staterna blev Minnesota ”det mest kompakta svenska bosättningsområdet” (1974: 14-19).

2.2. Språkutvecklingen

Nilsson och Tingsell (2012) skriver att många svensktalande bestämde sig för att bosätta sig i samma område och det svenska språket fortsatte att användas aktivt. Deras ”svenskhet” bevarades genom att ha gudstjänster och kyrklig förvaltning på svenska men det fanns också böcker och tidningar på svenska för att svenskamerikanerna inte skulle tappa kontakten med hemspråk. Dessutom fanns det ett svenskspråkigt college men grundskolan var alltid på engelska, vilket ”kom att påverka svenskans överlevnad” (2012). Svenskamerikanerna var oroliga för att de skulle kunna förlora sin ”nationalkaraktär” och att den engelska påverkan kunde ha ”vådliga konsekvenser för deras personlighetsutveckling (Hasselmo 1974: 73). Men detta är en del av processen som kallas amerikanisering som beskriver ”den gradvisa anpassningen av västerländska folk till verkligheten i världen som de kallade för den nya” (Rosenwald 2008: xv, översatt M.J.).

Språket som ett ”meddelelsemedel” kan anses som något som enligt Hasselmo (1974) kan ”bevara det nationella arvet” (74). Hansson (2017) använder termen ”arvsspråk” som man beskriver som ”ett språk som för talaren har anknytning till hans kulturella arv samt att språket inte är majoritetsspråk i landet” (9). Det används i hemmet, man lär sig det när man är barn och det skapar en känsla av gemenskap mellan sina talare (Hansson 2017: 9). Øverland skriver att många invandrare ville få sina barn att bli omöjliga att skilja från andra amerikaner och på grund av detta skulle många invandrarföräldrar aldrig tala sitt eget språk i närvaron av sina barn (Sollors 1998: 51). Med svenska familjer i Amerika var fallet det motsatta: Hasselmo (1974) påstår att barn som var födda i Amerika talade bättre svenska än sina

² Enligt Institutionen (31-05-2024) <https://www.isof.se/lar-dig-mer/webbutställningar/halsningar-from-amerikat/emigrationen-till-amerika>

föräldrar som var födda i Sverige (76). Trots detta blev det luckor i det svenska ordförrådet vilket anses som ordfattigdom som ledde till ”upptagandet av engelska ord i amerikansvenskan” (ibid. 74).

3. Kodväxling

Hansson beskriver kodväxling som ett fenomen där ”två eller fler språk blandas på så sätt att ett eller flera ord ibland sägs på ett annat språk än resterande konversation hålls på” (2017: 3). Hon refererar till Myers-Scottons *Matrix Language Form Model* (MLF) och dennas tre antaganden. Det första innebär att det finns två språk som används i kodväxling och de är ett styrande ”matrisspråk” och ett ”inbäddat” språk. Det andra antagandet handlar om morfemtyper som kan användas när någon kodväxlar. Det tredje antagandet är att båda språk aktiveras i kodväxling, men att matrisspråket är alltid mer aktiverat. (ibid. 4). När det gäller amerikansvenska kan svenska betraktas som ett matrisspråk och engelska som ett inbäddat språk.

På grund av att det kan vara svårt att skilja mellan lånord och något som skulle kallas för kodväxlingar, hänvisar Hansson till andra författarnas verk för att förklara vad som dessa termer betyder. Hon visar att huvudskillnaden mellan dem två är att kodväxlingar inte förändras på fonologiskt, morfologiskt eller syntaktiskt sätt medan lånord modifieras på något sätt för att framgångsrikt inkorporeras i språket som lånar orden (ibid. 6).

Hansson nämner också två slags kodväxling som är viktiga i det här sammanhanget och de är *intersentiell kodväxling* och *intrasentiell kodväxling*. Hon förklarar att, enligt Myers-Scotton, det första ”sker mellan meningar” på så sätt att i en sekvens av meningar, en av dem yttras på ett språk, och den andra på det andra språket. Den andra typen av kodväxling ”sker inom samma mening” där talare kan växla språk för bara ett ord eller flera ord i sänder (ibid. 7). Några exempel på detta ska visas lite senare.

Hasselmo märker skillnaden mellan en typ av kodväxling som han kallar *funktionell språkväxling* och *urspåring*. Vid funktionell språkväxling använder en talare av ett språk ”ett annat språks resurser i enlighet med de krav som talsituationen och hans egen behärskning av språken ställer” och det gör man med större eller mindre medvetenhet. När talaren använder enheter från det andra språket, som namn, lånord eller en talsträng uppfattats som funktionell språkväxling, kan det orsaka att talaren ”förlorar kontrollen över språkvalet” och använder det andra språket i stället, som kallas för urspåring. Hasselmo nämner också ett slags *citativväxling*

som uppkommer i muntliga samtal där talaren berättar om vad som någon annan har sagt. Han uttrycker detta med ett exempel från ett avsnitt av ett telefonsamtal på engelska (1974: 114-116).

... *Å ja trodde dä va nåen som va jorde nå spektakel å då därna för ja kunne inte kåmm ihåj på enn – på – i enn hast va dä va fråjan åmm. Då sa hann dä att: We've been studying your missile plans and we consider them very seriously. Å ja kunne innte ...* (1974: 116)

En stor påverkan av engelskan i amerikansvenska avspeglas i närvaron av engelska samtalssignalerna som kan bestå av sekvenssignaler som binder meningar (exempelvis *and*, *but* och *anyway*); öppnings- och avslutningssignaler, som anvisar att en talare har för avsikt att börja tala eller att hen har avslutat sitt tal (*I tell you; that's all*); uppehållssignaler, som blockerar lyssnaren från att avbryta talaren (*let's see*), kontaktsignaler, som används för att kolla uppmärksamhet hos lyssnaren (*you know*), och av approximeringsmarkeringar (*mostly; and things; and everything*) (ibid. 120-122).

4. Amerikasvenskans ordförråd

Det har redan nämnts att det engelska ordförrådet hade en stor påverkan på det svenska språket i svenskt Amerika och engelska utgör fortfarande ett stort inslag av amerikansvenska i tre slags påverkan enligt Hasselmo (1974): som direkta lån, som anglicismer och engelsk accent i uttalet. Han hänvisar till Bergers normativa indelning av engelska lån i oundvikliga lån, ursäktliga lån, och oberättigade lån. Den första typen av lån inkluderar "ämbetsmäns titlar, administrativa termer, namn på yrken, redskap, mått och vikt", som till exempel *mayor; sheriff, janitor, county, yard, dollar* bland andra. Majoriteten av immigranter kände inte svenska motsvarigheter till de ord som kallas ursäktliga lån: *pineapple, icebox, och x-ray*, till exempel. Oberättigade lån används även om majoriteten av immigranter kände svenska motsvarigheter till dessa ord, som, till exempel: *breakfast, stove, street, nice, care, kill, upstairs* bland många andra. När det gäller anglicismer, citerar Hasselmo (1974) Andreen för att förklara termen: "engelska idioms direkta öfverflyttande till svenskan med bibehållande af de svenska orden" (83). Exempelvis har betydelsen av verbet *leva* utvidgats för att omfatta den av verbet *bo* genom inflytandet av det engelska verbet *to live*. Det är viktigt att nämna översättningar av engelska fraser som ersatte de svenska motsvarigheterna: *finna ut* (sv. *få reda på* / eng. *find out*), *väl av* (sv. *förmögen* / eng. *well-off*), *ha middag* (sv. *äta middag* / eng. *have dinner*). Några andra syntaktiska förändringar som anses som anglicismer inkluderar

tillfällen när transitiva verb används intransitivt, som till exempel i meningen *föreningen möter hvarje torsdag* där något slags objekt saknas, och när prepositioner utbyts, som i frasen *vänta för någon* i stället för den svenska *vänta på någon*. Hasselmo (1974) hänvisar till Andreen som ”nämner att det engelska uttalet av *l* och *r* utgör en fara för svenskan” (84) och att skillnaden mellan accent 1 och accent 2 inte alltid är bevarad (1974: 82-84).

Det engelska ordförrådet kan användas i svenskan med två metoder som Hasselmo beskriver: överföring och kopiering. Båda kommer att beskrivas nedan.

4.1. Överföring

Överföringen innebär ”att ett engelskt ord eller en engelsk fras används i svenskan” (1974: 187), men de är anpassade på olika sätt för att bättre passa de svenska sammanhang de befinner sig i. Engelska lexem som överförs behåller sin tillhörighet till samma ordklass, det vill säga engelska substantiv kommer att uppträda som substantiv i amerikansvenskan. Hasselmo beskriver att de också behåller sina semantiska egenskaper som *levande* eller *icke-levande* och *abstrakt* eller *icke-abstrakt* i sin betydelse när de används i amerikansvenskan: *river* fortsätter vara icke-levande och *independence* fortsätter vara abstrakt. Det finns också några restriktioner när det gäller det semantiska sammanhang där lexem används. Vid användningen av det engelska verbet *hunt* (sv. *jaga*) krävs det ett subjekt som är jagare och ett objekt som är något villebråd; och användningen av det engelska verbet *chase* uttrycker ”ett förhållande mellan en ’förföljare’ och något ’förföljt’” (Hasselmo 1974: 188). Det svenska verbet *jaga* kan ersätta verben i båda sammanhang, som är tydligt i exempelmeningar *han jagade räv* (eng. *he hunted fox*) och *han jagade honom runt huset* (eng. *he chased him around the house*) (ibid. 187-188). Detta skulle betyda att verbet vid överföringen av engelska verbet *hunt* till amerikansvenska får betydelsen av det svenska verbet *jaga*, som kan användas i båda sammanhang, och därmed förändras verbet *hunt* inte i sig men istället får det nya semantiska restriktioner av användning där det kan innebära båda slags förhållande mellan subjekt och objekt. När det gäller verb, behåller de sin transitivitet. Exempelvis fortsätter det transitiva engelska verbet *hunt* vara transitivt i amerikansvenska (*han huntar räv*) och det intransitiva verbet *happen* är också intransitivt i amerikansvenska, dvs. uppträder utan objekt (*en olycka happenade igår*). Emellertid finns det några förskjutningar i motsvarigheten mellan vissa engelska och svenska uttryck: det engelska verbet *feel* följs vanligtvis av adjektiv i engelskan (*feel good*) medan i amerikansvenska följs verbet *feel* av adverb (*han feelar gott*) (ibid. 189). Andersson (2012) nämner några exempel från amerikansvenskarnas tal undersökt i projektet

Svenskan i Amerika som startades upp sommaren 2011. En informant pratade om *en liten plats ahh: en apartment* (17) och här kan *apartment* ses som överföring eftersom substantivet är lånat från engelskan och används i stället för det svenska *lägenhet* som ordet delar sin betydelse med. Andersson noterar att en annan informant ”använder mycket amerikanska signaler” (18) i sitt tal, bland annat *mhm* och *aha* som kan ses som överföringar, samma som *yeah* hos den tredje informanten. Från den korta ordsträngen *några få ord i thai* kan ordet *thai* anses som en överföring eftersom det skulle vara *thailändska* på svenska (Andersson 2012: 17-20).

4.2. Kopiering

Den andra processen där engelska ordförrådet utnyttjas kallas för kopiering och enligt Hasselmo (1974) betyder den att ”svenska ord under inflytande av en engelsk modell utsätts för en lätt semantisk och/eller syntaktisk förskjutning eller uppträder i nya kombinationer av typen sammansatt ord eller fras” (189). Några exempel på detta inkluderar substantivet *såpa*, vars betydelse påverkades av det engelska ordet *soap* och det började användas i stället för det svenska ordet *tvål*, och adjektivet *långsam*, som bär betydelse av ordet *lonesome* på engelska även om det skulle vara *ensam* på svenska (Hasselmo 1974: 189). Andersson (2012) nämner några andra exempel där informanten använder svenska adjektivet *små* i *en små bit land* (19) som kommer från engelskans *small* i stället för *liten*. Uttrycken *för en stund* som används i stället för den svenska *ett tag* ses som en kopiering av engelskans *for a while* (ibid. 21). Den andra informanten använder ordet *känner* i betydelsen *vet* i meningen *Jag studerat lite tyska men jag känner inte mycket* och det innebär en kopiering av det engelska verbet *know* (ibid. 19). Överföring och kopiering kan kombineras för att skapa uttryck som *grav-yard*, *living-rum* och *göra sin living* (eng. *make one's living*). När det gäller det semantiska sammanhanget sker det några förskjutningar vid kopieringen. Exempelvis uppträder verbet *göra* i den amerikansvenska frasen *göra pengar* (eng. *make money*) med betydelsen ’tjäna pengar’ och *ha barn* (eng. *have children*) kommer att ersätta den svenska *föda barn*. Det finns också förskjutningar i det syntaktiska sammanhanget. Uttrycket *gifta sig med någon* förlorar sin preposition och stympas i amerikansvenska till *gifta någon* vid kopieringen av den engelska *marry someone*. På liknande sätt blir *svara på en fråga* en kortare *svara en fråga* (eng. *answer a question*). Vid kopieringen kan verbets transitivitet förändras: verbet *växa* har ursprungligen intransitiv betydelse (’öka i storlek’) men blir transitivt i amerikansvenska vid inflytandet av

det engelska transitiva verbet *grow* som, till exempel, i meningen *he grows flowers* som på amerikansvenska kommer att vara *han växer blommor* (Hasselmo 1974: 191).

5. Amerikasvenskans morfologi

5.1. Avledning

I sin analys av morfologin i amerikansvenskan, påpekar Hasselmo (1974) olika avledningar. Av några engelska verb, som till exempel *settle* och *peddle*, bildas substantiv som betecknar aktiva subjekt, som till exempel *settler* (sv. *nybyggare*) och *peddler* (sv. 'gårdfarihandlare'). Men i amerikansvenskan kommer *are*-avledningar i stället för engelskans *er*-avledningar och i detta fall uppstår substantiv som *settl(e)-are* och *peddl(e)-are*. De övriga avledningar han beskriver i sammanhanget med substantiv inkluderar *het*-avledningen som används för att bilda ord som *tough-het* och *ing*-avledningen i ord som *farm-ing* och *husk-ing* (sv. 'majrensning') (241).

Hasselmo ger exempel där svensk adjektivavledning används med engelska adjektiv som *crazy* och *easy*. På så sätt bildas amerikansvenska adjektiv som *craze-ig* (sv. *tokig*) och *ease-ig* (sv. *lätt*). Men han påpekar att det är väldigt svårt att hitta någon skillnad mellan konstruktioner som *bother-sam* (sv. *besvärlig*) och *care-full* (sv. *försiktig*), och de engelska *bothersome* och *careful* eftersom suffix är nästan identiska (1974: 242).

Det finns några avledningar i det svenska ordförrådet som skapades genom att kombinera såkallade "internationella" ord med suffixet *-era*. Vissa exempel på detta inkluderar *reform-era* och *transport-era*. Vid sidan av sådana som finns i sverigesvenskan, nämner Hasselmo *era*-avledningar som *amend-era* (eng. *amend* / sv. 'göra tillägg till lag eller förslag') och *create-era* (eng. *create* / sv. *skapa*) som dyker upp i amerikansvensk litteratur (1974: 242).

I detta sammanhang skiljer Hasselmo mellan "fyra olika typer av lexikalisering" (242). Den första typen innebär att en engelsk böjningsform återges som grundform. Detta är möjligt att finna hos alla substantiv som ofta används i flertal som t.ex. *traps* (sv. *giller*) och *slippers* (sv. *tofflor*). I amerikansvenskan förekommer dessa ord som *en traps* och *en slippers*. Den andra typen av lexikalisering innebär att ett engelskt ord modifieras genom s.k. baklängesbildning med hjälp av svenska böjningsregler. Hasselmo förklarar detta med exemplet *potat*, som är ett ord i amerikansvenskan som motsvarar engelskans *potato*, och, enligt de svenska reglerna, blir

pluralformen av det ordet då *potater*. I detta exempel förloras *-o* eftersom substantivet måste ha sitt ordslut i konsonant eller *-e* för att skapa *er*-pluralformer. Baklängesbildning sker också i engelska lexem som slutar på *-en* eller *-et*, som t.ex. *blanket* (sv. *filt*). Slutet av ordet tolkas som svensk böjningsartikel i neutrum och, när detta tas bort, stannar formen *blanke* kvar, vars pluralformer är *blanke-Ø* och *blanke-n*. Den tredje typen innebär att engelska ordavslutningar utbytes mot de svenska på så sätt att *-a* kommer i stället av engelskt *-er* eller *-Ø*, som t.ex. i *låfa* (eng. *loaf*) och *titsa* (eng. *teacher*), och *-e* ersätter engelskans *-y*, som i *bebe* (eng. *baby*). Den fjärde typen av lexikalisering innebär att engelska avledningars ordstam kortas av och blir en ny stam som svenska suffix kan läggas till på. Exempelvis kortas det engelska ordet *poison-ous* (sv. *giftig*) till stammen *påis-* som blir ordbildningsstammen för det amerikansvenska ordet *påisig* (1974: 242-244).

5.2. Böjning

Engelska substantiv som överförs till amerikansvenskan uppkommer oftast med uttralt genus. De som modifierades med svenska avledningsändelser deklineras enligt deklinationen av svenska substantiv som slutar på samma stavelser. Exempelvis deklineras ordet *boil-are* på samma sätt som svenska *nybyggare*, där får båda *Ø*-plural och ord som *titsa* följer deklinationen av svenskans *flicka* och får *or*-plural. Till skillnad från dessa exempel finns det också regler för deklinationen av engelska substantiv med slutstavelser som inte är påverkade av svenska avledningsändelser. I så fall böjs dessa ord enligt *ar*-deklinationen om de har uttralt genus och *Ø*-deklinationen om de har neutralt genus. Några exempel på det första fallet är substantiv som *stove* (sv. *spis*), *porch* (sv. *veranda*) och *crew* (sv. *besättning*) som blir *stovar*, *porchar* och *crewar* i pluralis. Substantiv som *store* (sv. *affär*), *train* (sv. *tåg*) och *street* (sv. *gata*) vars pluralis behåller samma form: *store* (sv. *affär*), *train* (sv. *tåg*) och *street* (sv. *gata*). Plural-formen kan dessutom också skapas med hjälp av engelska plural-ändelser i engelska substantiv som *depo* (sv. *järnvägsstation*), *garden* (sv. *trädgård*) och *customer* (sv. *kund*) (Hasselmo 1974: 244-255).

Alla engelska adjektiv böjs enligt svenskans komparation med *a*-suffixering. Det vill säga att på samma sätt som svenskt adjektiv *röd* kompareras som *röd – rödare – rödast*, så kompareras till exempel *tough* (sv. *hårdför*) som *tough – toughare – toughast*. Vid komparationen av perfektparticip och engelska adjektiv på *-ing* och andra särskilda suffix med engelsk tryckplacering används *mera* och *mest*, till exempel *mer excited* (sv. *upphetsad*), *mest interesting*, *mer familiar* (sv. *bekant*) och *mest sociable* (sv. *sällskaplig*) (ibid. 255-257).

Engelska verb i amerikansvenskan böjs mestadels enligt den första konjugationen och alla de verben får *a*-suffixering. Ett exempel på sådan böjning uppträder med engelska verbet *pick* (sv. *välja*) vars böjning är *picka – pickar – pickade – pickat*. Verb kan också böjas enligt den andra konjugationen och det är dessutom möjligt att finna skillnader mellan någon typ av 2a och 2b konjugationer som illustrerar de svenska fonologiska reglerna, till exempel *care-de* (sv. 'brydde sig om') och *use-te* (sv. *använde*) visar de tonande och tonlösa konsonanter i suffix. Böjning av engelska verb enligt de tredje och fjärde konjugationerna är möjliga men förekommer mycket sällan (ibid. 257-259).

6. Amerikasvenskans syntax

Hasselmo (1974) påstår att den djupa meningsstrukturen för svenskan och engelskan kan betraktas som identisk men att engelskan påverkar svenskan på frasnivån. Ett exempel på detta är den engelska substantivbestämningen *plenty* (sv. *mycket*) som uppkommer i uttryck som *de hade plenty tid* och *vi hade plenty att äta* där det spelar rollen av ett "funktionssubstantiv" (215) som ersätter *plenty mat*.

I amerikansvenska använder man obestämd artikel även i klassificerande predikativ som *han ska bli en pilot* på grund av tillämpning av engelskans regler angående "substantiv som betecknar 'bestående klass'" (216) (eng. *he is going to become a pilot*).

När det gäller possessivpronomina finns det skillnader mellan engelska och svenska konstruktioner där de i engelskan prototypiskt alltid används för oförytterlig egendom som kroppsdelar och släktskapsrelationer, vilket illustreras i uttryck som *he lost his mind* medan i svenska används kombinationen av bestämd artikel med substantiv (*han förlorade vettet*). Amerikasvenskarna brukar inkorporera den engelska konstruktionen i sitt tal: *han var god i sitt huvud*.

Engelska nominalfrasers mönster påverkar den svenska kombination av ett myckenhetssubstantiv med ett substantiv som bär betydelsen av helheten vars del har tagits (*en kopp kaffe*). Vid tillämpningen av engelska regler angående en partitiv *of*-genitiv, som i uttrycket *a cup of coffee*, blir det i amerikansvenskan *en kopp av kaffe*.

Hasselmo hävdar att det är möjligt att engelskans pronomen *one* och *they* har bidragit till den ökande användningen av pronomina *en* och *de* i amerikansvenskan i stället för *man*. De

uppkommer i meningar som *en kan inte göra det* (eng. *one can't do that*) och *de säger att...* (eng. *they say that ...*) där de ersätter pronomenet *man* (217).

Svenskans pronomen *vad* har enbart en nominal funktion, som i meningen *vad är det*, medan engelskans pronomen *what* kan användas både nominalt och adjektiviskt, till exempel i meningar som *what is it* och *what place is it*. Detta mönster orsakar förskjutningar som i amerikansvenskan uppkommer i fraser som *vad plats kommer han ifrån* (sv. *vad för en plats kommer han ifrån*) (ibid. 214-217).

Hasselmo (1974) hävdar vidare att det finns flera engelska ord och fraser som inte beskrivs precis som kvalificeringsord men som uppkommer ofta med både engelska och svenska adjektiv såväl som adverb. Till exempel används uttrycken *plenty* (sv. *mycket*) och *kind of* (sv. *ganska*) som bestämningar i adjektiv- och adverbfraser, vilket illustreras i exempel 1 och 2. Ordet *pretty* (sv. *ganska*) används också på ett liknande sätt i exempel 3 (ibid. 218-219).

01 *hon var kind of barnslig*

02 *det var plenty hårt att göra det*

03 *hon är pretty good*

När det gäller verbfraser är den viktigaste skillnaden mellan engelskan och svenskan angående adverbialplaceringen i huvudsats utan hjälpverb. I svenskan följs verbet av adverbialet (*han kommer alltid*) medan i engelskan kommer adverbialet först (*he always comes*). På grund av svenskans bisatsregler kommer ordföljden i en bisats att vara samma på båda språk; på engelska är det *that he always comes* och på svenska *att han alltid kommer*. Vid engelskans inflytande har huvudsatskonstruktionen i amerikansvenskan förändrats genom att verbet och adverbialet byter plats som illustreras i exempel 4 och 5 (Hasselmo 1974: 223-224).

04 *jag alltid säger bara namnet*

05 *jag finally beslöt att gå hem*

Engelska verb uppträder ofta med svenska prepositioner som är närmast den engelska i betydelse. Ett exempel på detta är *carea för vars för* är närmast den engelska prepositionen *for*. Det är också möjligt för engelska prepositioner att uppträda med svenska lexem som visas i några exempel: i exempel 6 ersätts *om* av *about* och i exempel 7 ersätts *mellan* av *between* (ibid. 220-226).

06 *det vet jag ingenting about*

07 *hon var inte mer än between tjugo och trettio år gammal*

Hasselmo (1974) visar att inte bara verb utan också adjektiv och substantiv i amerikansvenskan har fått olika prepositioner än dem som de har i svenskan. Exempelvis förändras svenskans *van vid* till *van till* på grund av engelskans påverkan (*used to*), *tokig i* blir *tokig för* (eng. *crazy for*) och när det gäller substantiv blir *intresse för* *intresse i* (eng. *interest in*). Det är också vanligt för durationsadverbial att uttryckas med prepositionen *för* i stället för *i* som kan ses i uttrycket *i fem år* som förändras till *för fem år* (eng. *for five years*), vilket illustreras i meningen *han var där för fem år* (227).

Engelska konjunktioner som ”uppträder ganska regelbundet hos vissa meddelare” inkluderar *and* (sv. *och*) som i exempel 8, *but* (sv. *men*) som visas i exempel 9, *although* (sv. *fastän*) i exempel 10 och några andra som *before*, *because* och *since* bland annat (Hasselmo 1974: 231-232).

08 ... å från där så reste jag över till Holland **and** tog en båt över hit till Amerika igen;

09 *and* jag kunde ju inte så vidare engelska den tiden, **but** han visade mig lite

10 *det* kunde jag ju göra **although** jag inte var så mycket *van vid* det

När det gäller relativa pronomina, skriver Hasselmo att det relativa pronomen som vanligtvis används i svenskan (*som*) ersätts av *det*, vilket visar sig i exempel 11.

11 *det* var nästan allihop **det** blev begravna där

Men han påstår att det troligen inte handlar om engelsk påverkan utan om det relativa *det* som används i dialektal svenska (1974: 233). Dessutom uppger Karstadt att svensk-amerikanska talare av engelska använder hellre restriktiva än icke-restriktiva satser, som är vanligt på talad engelska, så väl som den relativa markören *that/dat* som är en motsvarighet till den svenska *som*. Dock anses den relativa markören *dat* som en icke-standard variant av *that* som har dykt upp på grund av fonetisk variation, vilket visar något slags dialektutjämning (Karlstadt 1996: 35-36).

7. Engelskans påverkan: en transkriptionsanalys

I den sista delen av denna uppsats ska jag analysera en kort transkription av en amerikansvenskanstalarare gjord av Nils Hasselmo 1963-64. Talaren var en kvinna som föddes 1879 i Nittorps socken i södra Västergötland och spelades in 1962.

I sitt tal kodväxlade Viktoria tämligen ofta. Hon pratade svenska men använde engelska samtalssignalerna som till exempel *you know* och *and then* för att koppla ihop meningar. Vid ett tillfälle börjar hon sitt svar på frågan på engelska (se exempel 12). Det framgår inte av transkriptionen om hon använde det engelska eller det svenska verbet som återger förmågan (SAOL). Ett tydligt exempel på kodväxling finns också i meningen i exempel 13. Hon överför från engelskan när hon säger *different* i stället för det svenska *annorlunda* i meningen i exempel 14. Hon använde också *and* och *but* vid några andra tillfällen i intervjun.

12 *Well, as far as I can/kan tänke ...*

13 *och så lade reste öppen, and then fikade on the table, you know*

14 *And det baka ju different från vad vi gör härinne*

8. Slutsats

Avslutningsvis kan det fastslås att invandringen till Amerika har tagit med sig för svenskarna ett nytt sätt att leva på men också ett nytt sätt att uttrycka sig. Allt började på 1800- och 1900-talet när nästan en femtedel av Sveriges invånare bestämde sig att flytta till Amerika på jakt efter ett bättre liv. Motiverade av Amerikas jobb­möjligheter och gratis land, samt genombrottet av ångbåten och liberalismen, gav sig svenskarna ut på en resa över Atlanten. Påverkade av amerikaniseringsprocessen assimilerade svenskarna i det amerikanska samhället genom att lära sig det engelska språket, vilket påverkade deras svenska, så väl som deras svenska identitet. De började använda engelska ord i de tillfällen där det inte finns svenska motsvarigheter, men så småningom ökades engelskans påverkan över deras språk. Svenskarna började blanda de två språken ihop med något som kallas kodväxling men också urspårning när de förlorar kontrollen över språkvalet. De två viktigaste processer som förändrade amerikansvenskarnas språk är kopiering och överföring som anpassar engelskans ordförråd till den svenska kontexten. Engelska lexem anpassas genom svenska morfologiregler och fyra olika typer av lexikalisering som bestämmer hur mycket de engelska uttrycken modifieras innan de används i språket. Även om svenskan och engelskan är mycket liknande, finns det skillnader på konstituentsnivån och engelskans inflytande visar sig särskild vid användningen av prepositioner och andra förändringar på frasnivån. Alla de olika sätt på vilka engelska har förändrat hur svenskar pratar i Amerika pekar på att en ny dialekt, mycket annorlunda än sverigesvenska, verkligen har skapats.

9. Litteratur:

Andersson, Linn. 2012. *Amerikasvenska: Lexikala jämförelser och förstaspråksattrition*. Göteborgs universitet

Coulmas, Florian (ur.). 1997. "Language Contact and Language Displacement". *The Handbook of Sociolinguistics*. Blackwell Publishers Ltd. Oxford. 273-284.

Hansson, Sofia. 2017. *Kodväxling och engelska konstruktioner i amerikansvenskan*. Göteborgs universitet

Hasselmo, Nils. 1974. *Amerikasvenska: En bok om språkutvecklingen i Svensk-Amerika*. Esselte Studium. Lund

Institutet för språk och folkminnen. 2011. *Emigrationen till Amerika* (31-05-2024) <https://www.isof.se/lar-dig-mer/webbutställningar/halsningar-from-amerikat/emigrationen-till-amerika>

Institutet för språk och folkminnen. 2011. *Om amerikansvenskan* (31-05-2024) <https://www.isof.se/lar-dig-mer/webbutställningar/halsningar-from-amerikat/om-amerikasvenskan>

Karstadt, Angela. "Relative Markers in Swedish-American English: Evidence for a Contact Language Phenomenon?" *American Speech*, vol. 71, no. 1, 1996, pp. 27–48. *JSTOR*, <https://doi.org/10.2307/455468>. Accessed 20 May 2024

Nilsson, Jenny. Tingsell, Sofia. Språkbruk. 2012. *Svenskan i kontakt med Amerika* (31-05-2024) <https://sprakbruk.fi/artiklar/svenskan-i-kontakt-med-ameri-1/>

Rosenwald Lawrence. 2008. *Multilingual America: Language and the Making of American Literature*. Cambridge University Press. Cambridge

Sollors, Werner (ur.). 1998. "From Melting Pot to Copper Kettles: Assimilation and Norwegian-American Literature". *Multilingual America: Transnationalism, Ethnicity, and the Languages of American Literature*. New York University Press. New York. 50-61

Spolsky, Bernard. 1998. "Societal multilingualism". *Sociolinguistics*. Oxford University Press. Oxford. 51-65.

Sažetak

Između dvaju svjetova: Analiza američkog švedskog dijalekta

Motivirani idejom o mogućnosti boljeg života u Americi, mnogi su Šveđani napustili svoj rodni kraj tijekom 19. i 20. stoljeća. Pokušali su se asimilirati u novo društvo pod procesom amerikanizacije tako što su naučili jezik koji se koristio na tome području – engleski, koji je utjecao na njihov materinji jezik te njihov švedski identitet. Šveđani su počeli miješati ova dva jezika koristeći engleske riječi koje su nedostajale u švedskom jeziku. Međutim, utjecaj engleskog jezika nastavio je rasti i počeo se širiti na druga područja jezika, mijenjajući švedski vokabular, morfologiju, i možda najvažnije, sintaksu. Ovaj novi varijetet nije se više mogao klasificirati kao klasični švedski te je tako nastao novi jezični varijetet, novi dijalekt nazvan američkim švedskim kojim su se većinom koristile prva i druga generacija švedskih imigranata u Americi. Popularnost dijalekta s vremenom je opadala i danas je blizu izumiranja.

Summary

Between two worlds: An analysis of the American Swedish dialect

Motivated by a better chance at life in America, many Swedes left their home country during the 19th and 20th century. They attempted to assimilate into the new society under the process of Americanization by learning the language spoken in the area – English, which had an effect on their mother tongue and their Swedish identity. The Swedes began to mix the two languages together by using English words where Swedish fell short. However, the influence of the English language only grew from that point and it began to spread to different language categories, affecting Swedish vocabulary, morphology, and perhaps most importantly, syntax. This new variety couldn't be classified as classic Swedish anymore and that is how a new language variety was created, a new dialect called American Swedish spoken mostly by the first and second generation of Swedish immigrants in America. Its popularity diminished over time and today it is close to dying out.